

לנינגראד

הפחד הוא המוכר בלנינגראד — לא הפחד הגס, העירום, הרוטט. לא פחדם של הנאשמים. אפילו מבעד לדלתות האטומות, בקע קולם של דימשיץ וקוונצוב, והנה הוא אמץ וגא ובוסח. אלא פחדם של המאשימים, השופטים, ה"חוקרים" — המנגנון.

ימרהחרדה ערב המלחמה, מערבולת הרג שות בימי המלחמה עצמה, תחושת הגאווה והגאולה שלמחרת הנצחון — כל אלה עבירו על יהודי מוסקבה, כמו על יהודי ניו יורק ופאריס. אולם במוסקבה, שלא כמו בניו יורק ובפאריס, הביאו החיות אלה לתנגשות פנים-אל-פנים עם המישטר. במלחמת ששת-הימים נוצחו בעלי-בריתם של הסובייטים, שהיו מצויידים בנשק סובייטי, ושנהנו מתמיכה מדינית ותעמולתית סובייטית. היהודי הצעיר, שעקב בגאווה לור הסת אחרי נצחונות צה"ל, ושגילה מחדש את קשריו עם מדינת ישראל, הזדהה עם גורם לאומי שברית-המועצות הכריזה עליו מלחמה.

חשים הלאומיים הנוכטים בלאומים האחרים בכלא-העמים. כך מקווה הביורוקרטיה הישראלית.

***

מדוע עומדים היהודים בראש ההתעוררות הלאומית?
כל אדם זקוק להזדהות עם צירי בור לאומי. הזדהות זו מעניקה לו תחושה של זהות, של שייכות, של הגנה.

יש חוקרים הטוענים כי זהו צורך ביולוגי, הקודם למין האנושי, והקים מזה מאות מיליוני שנים אצל אבותינו החיות. אולי תשתחרר האנושות מצורך זה באחד הימים, ואולי לאו. כיום זהו אחד הכוחות

עצמאות, לפחות מהבחינה הפורמלית. אולם ההכרה בחשיבות היישות הלאומית לא באה אלא כמיחווה סימלית. לפי התורה הבולשביקית, המעמד חשוב לאין שיעור יותר מאשר הלאום. האינטרס הסוציאלי דוחק לפניה את השאיפה הלאומית.

והנה מסתבר כי הקומוניזם לא פתר את הבעייה הלאומית.

עמי מיוחדת אירופה מתקוממים נגד הגמוניה הרוסית — מי בגלוי, כמו יוגוסלביה ורומניה, ובשעתו צ'כוסלובקיה, מי בסתר, כמו הפולנים וההונגרים. המאבק בין סין ורוסיה הוא לאומי במהותו. בכל רחבי הגוש הקומוניסטי יש בעיות מטרידות של מיעוטים לאומיים.

נראה כי שאיפת החרות הלאומית

מסוכן פחדו של עריץ-יחיד, כפי שהיה פחדו הפאראנואידי של סטאלין הוקן, בדימי דומי מחלת נפשו, שגרף לתהומות הזוועה מיליוני בני-אדם חפים-משפט.

לא פחות מסוכן פחדו של מנגנון-עריץ, של ביורוקרטיה אפורה ועלובה, החרדה ל"מעמדה, לזכויות-היתר שלה, לשלטונה.

מנגנון זה הכין את המלכודת, אשר, חקר, האשים, שפט. מנגנון זה הטיל גורידין מות על הנסיך לברוח לחו"ל במטוס חטוף.

53 שנה אחרי המהפכה. 17 שנה אחרי מות סטאלין.
הוא פוחד.

***

מה הם פחדים, האדונים של ארץ הסובייטים, ראשי הממלכה האדירה, בי עלי המישרדים המרופדים, מכוניות-ההרהר, חוות-הקייץ הכפריות, והשררה הכליכולה? הם פחדים מרוח החופש.

הביורוקרטים הנפחדים: ברונייב, פודגורני, וקוסיגין (יחד עם קוסמונאוט) על גג קברו של לנין

מית של היהודים מן ההתעוררות הלאומית של שאר עמי ברית-המועצות.
מבחינת הק"ב, היא מסוכנת יותר. לכן הוחלט להרתיע אותה, ואולי להחניק אותה ברם.

***

האם מרחפת עתה סכנה על ראש כל היהודים בברית-המועצות? מי יעז ויאמר: לא?
כל התהליכים בברית-המועצות — התפרצות השאיפה לחרות אישית, ההתעוררות הלאומית של כל העמים, וההתעוררות היהודית במיוחד — יוצרים מצב העלול להביא אסון על היהודים.

האם ניתן למנעו?

אם יקום הסדר-שלום ישראל-ערבי, אם תקטן תלות ישראל בארצות-הברית, ותיתכן התקרבות כלשהי בין ירושלים ומוסקבה, אולי תקטן הסכנה אולי.

אולי ניתן להגלל מדיניות-יחוזן ישראלית חדשה כלפי ברית-המועצות, ברוח הסיסמה שהצעתי: "שטחים תמורת יהודים" אולי.

אולם קשה להאמין כי מצבם של היהודים ישתנה מעיקרו, עד אשר תתחולל בקרב המישטר הי-סובייטי עצמו המהפכה הליברלית.

המהפכה שתכיר בחרות האדם ובחרות העמים, בנכות האדם להזדהות עם הלאום הקרוב לליבו, להיות במולדת שיבחר ל-עצמו. במקום או כמאוחר תתחולל מהפכה זו. הלוואי ולא מאוחר מדי.

החוקים ביותר בלבו של אדם, ושום כוח אחר לא הצליח עד כה לגבור עליו. המישטר הסובייטי מכיר בלאום היהודי (ליטר דיוק: "העברי", "יבריי"). בתעודות הזדהות של כל יהודי סובייטי רשומה שייכותו זו. אין היהודי יכול להימלט מזהותו זו, אפילו רצה בכך.

אולם הלאום היהודי שונה כי ברית-המועצות מכל שאר הלאומים, בכך שאינו מרוכז בשום מקום, ואינו נהנה מקיומה הסימולי של יישות לאומית מדינית.

יש רפובליקה ארמנית, אוקראינית, ליטאית. כל לאום סובייטי מהווה יחידה מדינית כלשהי. אך אין יחידה מדינית יהודית. ואילו היחידה הדתית-תרבותית-לשונית נאסרה על-ידי המישטר, מפני שהיא נוגדת את האידאולוגיה הרישמית.

מכאן שהיהודי הצעיר בלנינינגראד או בריגה אינו יכול להזדהות מבחינה לאומית עם שום מוסגרת הקיימת בתוך ברית-המועצות.

הצורך הפנימי שלו להזדהות לאומית נשאר ללא מענה. בכך הוא שונה מכל אורח סובייטי אחר, וציבורו שונה מכל שאר הלאומים הסובייטיים.

***

לפי כד העדויות, חלה המהפכה בי קרב יהודי ברית-המועצות בימי מלחמת ששת-הימים.

קל מאוד להבין זאת. עד אותו רגע, הרגישו היהודים הצעירים רק במעמדם שחסר להם משהו שיש לאחרים, נושא ברור להזדהות לאומית. לפתע גילו נושא כזה — מחוז לגבורות ברית-המועצות. במדינת ישראל.

מית מרימה את ראשה בכל רחבי ברית-המועצות, כפי שהיא מרימה את ראשה בעולם המערבי.

רוח בלנינגראד. כי קשה להניח ששליטי הקג"ב היו מפעילים מערכת כזאת של זוועה רק כדי להפחיד את היהודים.

הם רוצים להפחיד את כל עמי ברית-המועצות, את כל הלאומים והעממים.

מישפט לנינגראד נועד לשמש להם דוגמה — לכולם.

***

מדוע נבחרו היהודים כדי לשמש דוגמה מרתיעה?
למה לא נבחרו ליטאים או ארמנים? הרי לאחרונה נחספו בהצלחה כמה מטוסים סובייטיים, ולאוו דווקא על-ידי יהודים.

מדוע, אם כן, נערך מישפטיה הרתעה דווקא ליהודים? אחת הסיבות נעוצה, מן הסתם, באנטישמיות.

כדאי היה למפעלי-הטרור בחבור בקור-בנות מקרב ציבור שרבים שונאים אותו ממילא, לנצל את מעמקי התחושה האנטי-שמית המסורתית לביצור מעמדה של הבורשות.

אך האם זוהי הסיבה היחידה?
יש להניח כי ישנה סיבה שניה, פחות מתוחכמת:

יהודים עומדים כאמת בראש המאבק הלאומי בברית-המועצות. הם גורמיהת-סיפסה העיקריים. שבירת התעוררותם תרתיע גם את ה-

החופש האישי והחופש הלאומי. הכמיהה לחרות האדם, כמ שה אוניברסלית שמצאה שוב את ביטוייה הרוסי האותנטי בדבוי סולזניצין ויבטושושנקו ואלמאריק, בי כתבי-יד המועתקים בסתר העוברים מיד ליד, בהפגנות ובעצומות של אציל-הרות ורומנים, אמציה-הנפש, הנשלחים למחנות-ספרך ולבתי-חולים לשפויי-נפש.

הביורוקרטיה המבוהלת מנסה להקים סכר נגד נחשול גואה זה, המציף את הארץ.

תחילה ניסתה להגביר את ייצור מוצרי-הצריכה, כדי להחניק את הרוח בשפע של חומר.

זה לא הצליח. ועתה חורת העריצות אל המכשיר הכושל של כל עריצות אובדת-עצות: הטרור.

זהו סיפור ישן-יושן: אחוזייה פחד מבקשים להפחיד את האמנים ציפם.

***

אך פרשת לנינגראד מלמדת כי ה"פחד" מפני ההתעוררות הלאומית עולה אף על הפחד מפני ההתעוררות האישית. ברית-המועצות עצמה מורכבת מלא מים, עמים ועממים ללא-ספור. האימפריה הסובייטית הגדולה כוללת לאומים רבים נוספים. השאלה הלאומית היתה תמיד בעלת משמעות גורלית לגבי קיומו של מישטר זה.

הוא לא התעלם ממנה. גם לנין וגם סטאלין הקדישו לה מחשבה רבה. הם מצאו פתרון מתוחכם למדי: להעניק לכל העמים בברית-המועצות יישות סימלית מורכבת, ללא עצמאות של ממש.

בתום מלחמת-העולם השנייה, כאשר יכלה ברית-המועצות לספח לעצמה מדינות רבות באירופה המזרחית, לא סיפחה אלא את הארצות הבאלטיות. לשאר המדינות השאירה